

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com info@mahoor.com

هارمونی

آهنگسازی به شیوه‌ی کلاسیک

علیرضا مشایخی

طرح جلد: سیاوش یعقوبی
صفحه‌آرا: سمانه سرافراز
نسخه‌پرداز: کاوه صادقی آزاد
چاپ اول ماهور: ۱۳۹۳
تعداد: ۲۲۰۰ جلد
لیتوگرافی: کارا
چاپ و صحافی: چاپ مهرباب

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۷۲-۳۸-۸ ISBN: 978-964-8772-38-8

فهرست

۱۱	دیاجه
۱۳	فصل اول: هارمونی پایگی
۱۳	۱. مقدمه
۱۵	الف. انواع حرکت در درون یک بخش
۱۶	ب. انواع حرکت‌های دو بخش نسبت به یکدیگر
۱۶	پ. ساختار
۱۷	۲. وصل آکوردها
۱۷	الف. وصل آکوردها در مدهای ماژور
۱۸	ب. خطاهای اساسی
۲۲	پ. وصل آکوردها در مدهای مینور
۲۵	۳. بررسی چند نمونه در آثار استادان
۲۵	الف. پنجم‌ها و اکتاوهای موازی
۲۷	ب. فاصله‌های کاسته و افزوده در درون یک بخش
۲۹	پ. همصدا
۳۰	۴. روند مشابه
۳۲	۵. مقدمه‌ای بر فرود
۳۵	۶. باس نویسی
۳۹	فصل دوم: معکوس‌ها
۳۹	۱. معکوس اول
۴۰	۲. معکوس دوم
۴۰	الف. مقدمه
۴۱	ب. روش‌های حل
۴۵	فصل سوم: آکوردهای هفتم
۴۵	۱. فاصله‌شناسی آکوردهای هفتم
۴۵	الف. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم بزرگ
۴۶	ب. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم کوچک
۴۶	پ. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم کاسته
۴۶	۲. آکورد هفتم نمایان
۴۶	الف. حل براساس گرایش‌های اصلی نت‌های آکورد
۴۹	ب. معکوس‌های آکورد هفتم نمایان

۵۰	ب. سایر روش‌های حل آکورد هفتم نمایان
۵۴	۳. آکوردهای هفتم فرعی
۵۶	۴. آکورد هفتم کاسته
۵۹	۵. نگاهی دوباره به درجه‌ی هفتم
۶۱	فصل چهارم: کاربرد آکوردها
۶۱	۱. شکستن آکورد و تکرار نت
۶۴	۲. نگاهی به معکوس اول در درجه‌های گوناگون
۶۵	۳. فرود درجه‌ی پنجم روی درجه‌ی اول
۶۶	۴. معکوس دوم
۷۲	۵. آکورد هفتم
۷۴	۶. آرپژ در خدمت ایده‌ی اصلی
۷۹	فصل پنجم: نت‌های تبدیلی و چند تحلیل کاربردی
۷۹	۱. مقدمه‌ای بر نت‌های تبدیلی
۷۹	۲. بررسی انواع نت‌های تبدیلی
۸۰	الف. تغییرات پنجم آکورد
۸۰	ب. تغییرات سوم آکورد
۸۱	پ. نمایان‌های تبدیلی
۸۳	ت. تغییرات پایه‌ی آکورد
۸۴	ث. نت‌های تبدیلی در آکوردهای هفتم
۸۶	۳. بررسی چند نمونه در آثار استادان
۹۱	فصل ششم: نت‌های بیگانه
۹۱	مقدمه
۹۱	۱. نت تأخیر
۹۸	۲. آپازیاتور
۱۰۳	آپازیاتور مشدد
۱۰۴	۳. پیش‌نمود
۱۰۶	۴. نت گذر
۱۰۹	۵. نت همسایه
۱۱۰	۶. نت گریز
۱۱۲	۷. کامبیاتا
۱۱۵	۸. نت پدال
۱۱۹	۹. ترکیب نت‌های بیگانه
۱۲۵	فصل هفتم: انواع فرود
۱۲۵	مقدمه
۱۲۵	۱. انواع فرود
۱۲۵	الف. فرود اصلی (فرود کامل)

۱۳۰	ب. فرود پلاگال.....
۱۳۲	پ. فرود ظاهری.....
۱۳۲	ت. فرود موقت و نیم فرود (فرود ناقص).....
۱۳۵	۲. بررسی نمونه‌های دیگر از وصل درجه‌ی V به I.....
۱۳۷	۳. جانشین‌ها.....
۱۴۱	فصل هشتم: مدگردی.....
۱۴۱	مقدمه ۱.....
۱۴۱	مقدمه ۲.....
۱۴۳	۱. مدولاسیون دیاتنیک.....
۱۴۴	الف. مدولاسیون دیاتنیک به مد همسایه.....
۱۴۵	ب. مدولاسیون دیاتنیک به دو پنجم بالاتر یا پایین‌تر.....
۱۴۷	پ. مدولاسیون دیاتنیک راه دور.....
۱۴۸	پ۱. مدولاسیون راه دور به طرف بالا.....
۱۴۹	پ۲. مدولاسیون راه دور به طرف پایین.....
۱۵۰	۲. مدولاسیون کروماتیک.....
۱۵۰	الف. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از نمایان نمایان.....
۱۵۲	ب. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از ماژورسازی و مینورسازی.....
۱۵۲	پ. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از روند مشابه.....
۱۵۵	۳. مدولاسیون آنارمونیک.....
۱۵۷	فصل نهم: آکوردهای نهم، یازدهم و سیزدهم.....
۱۵۷	مقدمه.....
۱۵۷	۱. آکوردهای نهم.....
۱۵۷	الف. آکورد نهم نمایان.....
۱۵۸	ب. آکوردهای نهم فرعی.....
۱۵۹	۲. آکوردهای یازدهم.....
۱۶۰	۳. آکوردهای سیزدهم.....
۱۶۳	پیوست ۱: ملودی.....
۱۶۵	پیوست ۲: نگاهی به کرال‌های باخ.....
۱۶۹	پیوست ۳: تمرین بر اساس بخش سوپرانو.....

فصل اول: هارمونی پایگی

۱. مقدمه

در علم هارمونی می‌آموزیم که آکوردها تحت چه قوانینی به دنبال هم می‌آیند؛ به عبارت دیگر، چگونه آکوردهای مختلف به یکدیگر وصل می‌شوند. در تئوری موسیقی هرگاه پایه‌ی آکورد در باس قرار گیرد آکورد را «پایگی» می‌نامند. در این فصل تنها از آکوردهای پایگی استفاده خواهیم کرد و به کمک آنچه می‌آموزیم بخشی را که به عنوان صورت تمرین در مقابل خود داریم، با استفاده از روش‌های وصل کردن آکوردهای پایگی، تبدیل به یک قطعه‌ی کوتاه موسیقی می‌کنیم. تمرین‌هایی که برای یادگیری هارمونی به کار می‌روند از چهار صدا تشکیل می‌شوند؛ بنابراین لازم است چگونگی حرکت صداها یا بخش‌های مختلف را نسبت به یکدیگر بیاموزیم. در این مرحله از درس، که از آکوردهای سه‌صدایی استفاده می‌کنیم، برای اینکه آکورد در چهار بخش نوشته شود، یکی از نت‌های آکورد را تکرار می‌کنیم. در هارمونی پایگی، بهتر است برای چهاربخشی کردن آکورد، تا حد ممکن نت پایه تکرار شود. البته در گفتارهای بعدی به آکوردهای چهارصدایی نیز خواهیم پرداخت. به مثال ۱ دقت کنید.

مثال ۱

۱۴ هارمونی؛ آهنگسازی به شیوهی کلاسیک

در مثال ۱، آکورد سه صدایی دو ماژور، با تکرار پایه‌ی آکورد (یعنی نت دو) تبدیل به یک آکورد چهاربخشی شده است. از این پس برای اشاره به نت‌های آکورد، از موقعیت فاصله‌ی نت نسبت به پایه استفاده می‌کنیم. برای مثال منظور از نت سوم در مثال ۱ نت می است.

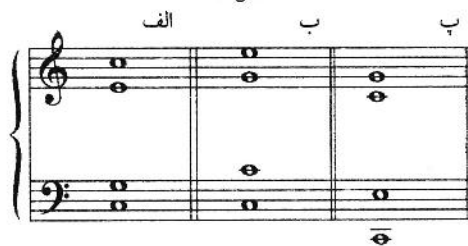
همیشه دقت کنید آکوردهای درجه‌ی هفتم مدهای ماژور و مینور و درجه‌ی دوم مدهای مینور، به علت کاسته بودن، با احتیاط به کار برده می‌شوند. از آنجایی که نت‌های پایه و پنجم آکورد تشکیل فاصله‌ی پنجم کاسته می‌دهند، بهتر است برای چهارصدایی شدن تکرار نشوند. علاوه بر این، بهتر است نت پایه در آکورد درجه‌ی هفتم، به علت محسوس بودن، تکرار نشود. با توجه به این دو نکته، طبیعی است بهترین نت برای تکرار در این درجه‌ها، برخلاف سایر درجه‌ها، نت سوم آکورد است. در مثال بعد، می‌بینید که برای چهارصدایی کردن آکورد درجه‌ی هفتم دو ماژور، نت ر تکرار شده است. در این مثال برای اجتناب از فاصله‌ی پنجم کاسته، آکورد درجه‌ی هفتم به صورت معکوس اول به کار رفته است.^۱

مثال ۲

وقتی آکوردی را به بخش‌های چهارگانه تقسیم می‌کنیم (سوپرانو،^۲ آلتو،^۳ تنور،^۴ باس^۵)، باید سعی بر این باشد که گستره‌ی آوایی به گونه‌ی متعادلی تقسیم شود. فاصله‌ی بین بخش‌ها نباید از اکتاو تجاوز کند، مگر بین باس و تنور. تنها بین باس و تنور است که گذشتن از فاصله‌ی اکتاو آزاد است.

مثال ۳

۱. در فصل دوم معکوس اول توضیح داده شده است.

2. Soprano
3. Alto
4. Tenor
5. Bass

فصل اول: هارمونی پایگی ۱۵

در قسمت الف از مثال ۳، فاصله‌های به‌وجودآمده میان بخش‌های همسایه، پنجم و ششم است (فاصله‌ی میان بخش‌های باس و تنور، پنجم و فاصله‌ی میان بخش‌های تنور و آلتو و بخش‌های آلتو و سوپرانو، ششم است).
در قسمت ب، افزون بر فاصله‌های پنجم و ششم، از فاصله‌ی اکتاو نیز استفاده کرده‌ایم.

در قسمت پ، افزون بر فاصله‌های پنجم و ششم، از فاصله‌ی دهم نیز استفاده شده است.

گستره‌ای که می‌توان برای نوشتن آکورد استفاده کرد، در مثال ۴ نشان داده شده است.

البته مرزهای این گستره تقریبی است و برای تغییر دادن آن می‌توان هم نت بالایی و هم نت پایینی را زیرتر یا بم‌تر کرد. توجه کنید ریشه‌ی هارمونی، موسیقی آوازی است ولی ما می‌توانیم فراتر برویم.
در نمونه‌ی بعد به گستره‌های چهارگانه‌ی سوپرانو، آلتو، تنور و باس توجه کنید.

الف. انواع حرکت در درون یک بخش

در ابتدا لازم است حرکت‌های مورد استفاده را تعریف کنیم:

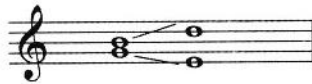
۱. حرکت پیوسته: هرگاه در حرکت از یک نت به نت بعدی در همان بخش، فاصله‌ی بین دو نت، دوم باشد آن حرکت را حرکت پیوسته می‌نامند.
۲. پرش: هرگاه در حرکت یک نت به نت بعدی در همان بخش، فاصله‌ی بین دو نت بزرگ‌تر از دوم باشد آن حرکت را پرش می‌نامند.

۱۶ هارمونی؛ آهنگسازی به شیوهی کلاسیک

ب. انواع حرکت‌های دو بخش نسبت به یکدیگر

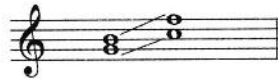
۱. هرگاه دو بخش مختلف در خلاف جهت هم حرکت کنند به آن «حرکت مخالف» می‌گوییم:

مثال ۶

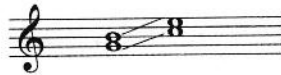
۲. هرگاه دو بخش مختلف در یک جهت حرکت کنند به آن «حرکت هم‌جهت» می‌گوییم:

مثال ۷

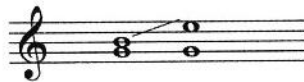
اگر در حرکت هم‌جهت هر دو بخش با یک فاصله حرکت کنند آن را «حرکت موازی» می‌نامیم:

مثال ۸

۳. هرگاه یکی از بخش‌ها ثابت بماند و بخش دیگر حرکت کند «حرکت یک‌بخشی» نامیده می‌شود:

مثال ۹

پ. ساختار

موقعیت^۶ هر آکورد را در گام با اعداد رومی نشان می‌دهند:

I II III IV V VI VII

ساختار هر آکورد، نمایش فاصله‌های آن نسبت به باس است، بدین ترتیب فاصله‌ی هر نت را نسبت به باس با اعداد می‌نویسیم. بنابراین آکورد پایگی را که نسبت به باس یک فاصله‌ی سوم و یک فاصله‌ی پنجم دارد با ساختار $\frac{5}{3}$ مشخص می‌کنیم.

۱۲۰۰۰۰
تومان

9 789648 772388

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور
Mahoor Institute of Culture and Arts
www.mahoor.com info@mahoor.com

